

U

ULCÈRE PHAGÉDÉNIQUE : **gúrdza** « 2024 **gúrja** »

UN, UNE «**»** (*numéral*) : **sótáď** « 2024 **stáď** » ❖ Le chef envoie les hommes dans l'eau un par un >< **bíy á zlingdó ndohíy á yim sótáď aa sótáď** « 2024 **bíy á zlingdó ndohíy á yim stáď aa stáď** » «**»** (*indéfini*) : **ngide** ("quelque") ❖ Il y en a un >< **ngidé á zhé** « 2024 **ngidé á zé** » «**»** *L'UN ... L'AUTRE* : **ndú mán** - (litt. "homme qui") - *cf. ndó* ❖ l'un vient avec de l'argent, l'autre avec du mil, un autre avec des arachides, tout ce qu'on veut >< **ndú mán á shike aa súláy, ndú mán aá daw, ndú mán aá vandá, télé** « 2024 **ndú mán á ske aa súláy, ndú mán aá daw, ndú mán aá vandá, télé** » [MME Ghwoyokw, potière "Poterie : la technique", l.70-71] * **tál** ❖ L'un à moi, l'autre à toi >< **tál agagá, tál angaya** ❖ L'un au père, l'autre à la mère >< **tál a bábá, tál a mámá** «**»** *L'UN ET L'AUTRE* : **kərə ngwáz áré kərə ngwáz** (litt. "fils de femme comme fils de femme") ❖ on appelle tout le monde : l'un comme l'autre... tous >< **á nda bohwa á nzləmbáďə ndomadzá télé : kərə ngwáz áré kərə ngwáz... pát** « 2024 **á nda bohwa á nzləmbáďə ndomajá télé : kərə ngwáz áré kərə ngwáz... pát** »

UNANIMEMENT : **wuskəď-wuskəďďa'a** « 2024 **wuskəďwuskəďa'a** »

UNIFIER : **zlóbə, zlóbəy, zlóbəw** ("réunir")

UNIJAMBISTE : **ńslangá-sák, nzləngá-sák**

S'UNIR : **gá, gáy, gáw** (*compl. nstáď* "l'unité") ❖ ils s'unissent pour faire alliance contre notre chef >< **tá gíy nstáď á ta zlóbané vá á gíď á biy nga** « 2024 **tá gíy nstáď á ta zlóbané vá á gíď á biy nga** » * **mbá, mbáy, mbáw** ("partager" *compl. va* "corps") ❖ Mon ami et moi nous nous unissons pour travailler >< **ngá mbíy vá ágíďé mizlin aá mandalə ga**

UNITÉ : **ńsótáď** « 2024 **ństáď** » - *cf. sótáď* « 2024 **stáď** » ❖ Ils s'unissent (ils font l'unité) >< **tá gíy nstáď** « 2024 **tá gíy nstáď** »

UPUPA EPOPS : **ngólákə dák** « 2024 **ngólák dák** » (litt. "coq de campagne")

URINE : **kuray** «**»** *URINE DE NOURRISSON* : **kuriy móəngwəsh** « 2024 **kuriy móəngwəs** » (litt. "urine de ?")

URINER : **təh-, tihe, tuhwa** ("déposer") ❖ Et il remplit d'urine vingt cruches >< **a n təha teté kulə-kulə cew**

USAGÉ : **háháha'a, háháháha'a, héhéhe'e, héhéhéhe'e** ❖ Un tesson dealebasse usagé traîne par terre >< **kəslah kwokwáy á shéwelé tə həď háháha'a** « 2024 **kəslah kwokwáy á séwelé tə həď háháha'a** » * **ńmava'a, ńmav-mavva'a** « 2024 **ńmava'a, ńmav-mava'a** » ("ancien") ❖ Le (tissu) neuf ne va pas avec l'usagé >< **diy ńbuwa' á ndzíy ává ńmava' áaba** « 2024 **diy ńbuwa' á njíy ává ńmava' áaba** »

USÉ : **hándzá-hándza'a, hénjé-hénje'e** « 2024 **hánjáhánja'a, hénjéhénje'e** » ❖ La vieille femme est usée >< **modóngúz hénjé-hénje'e** « 2024 **modóngúz hénjéhénje'e** » * **ńnjihe'e** ❖ Cette pièce de monnaie usée >< **dalá ńnjihe wuna** - *cf. njih-, njihe, njuhwe* ("râcler")

USER : **hál-, hélé, hwálá** ("vieillir") ❖ J'use mes habits >< **í hélé maslaka** * **ndá, ndáy, ndáw** ("manger") ❖ La pierre use le vêtement >< **kwá á ndíy maslaka** ❖ On martèle la houe que la terre a usée >< **ndá ghumbata dəvər mágasó mán hákəďá á ndədámə sé má** « 2024 **ndá ghumbata dəvər mágasó mán hákəďá á ndədámə sé má** »

USTENSILE CREUSÉ DANS UN TRONÇON DE BOIS : **wúrám**

UTÉRUS : **giy kórá** (litt. "case d'enfant")